

LA IMPREMTA SONORA A L'ESCOLA ACTIVA DEL SEGLE XXI:

EL PÒDCAST COM A MOTOR DE COHESIÓ, IDENTITAT I APRENENTATGE COMUNITARI

Francesc Fenollosa i Ten

Entitats col·laboradores: ACTUEM Projectes Integrals i Festival TIRANT AVANT
#BonDiaAlumnatAudiovisual

RESUM:

Aquest article presenta el projecte "SOM D'ON SOM I COM SOM", una iniciativa de ràdio escolar i creació de pòdcasts dissenyada com a ferramenta pedagògica i d'intervenció sociocultural. Inspirant-se en la clàssica correspondència escolar de la pedagogia activa de Célestin Freinet, es

proposa transformar l'àudio digital en una "imprensa sonora" contemporània. L'objectiu principal és oferir una eina flexible que permeti l'alumnat d'una gran diversitat d'etapes educatives (des de Primària fins a la Formació de Persones Adultes) explorar el seu entorn, reflexionar sobre la seua pròpia identitat i posar en valor la riquesa de la diversitat cultural i dialectal. Es descriuen el marc teòric, els itineraris d'adaptació metodològica i les fases de producció a l'aula.

PARAULES CLAU: Ràdio escolar, Pòdcast educatiu, Pedagogia Freinet, Identitat, Cohesió social, Animació sociocultural, Competència lingüística.

RESUMO:

Este artigo apresenta o projeto "SOM D'ON SOM I COM SOM" (Somos de onde somos e como somos), uma iniciativa de rádio escolar e criação de podcasts concebida como ferramenta pedagógica e de intervenção sociocultural. Inspirando-se na clássica correspondência escolar da pedagogia ativa de Célestin Freinet, propõe-se transformar o áudio digital numa "imprensa sonora" contemporânea. O objetivo principal é oferecer uma ferramenta flexível que permita aos alunos de uma grande diversidade de etapas educativas (desde o Ensino Básico até à Formação de Pessoas Adultas) explorar o seu ambiente, refletir sobre a sua própria identidade e valorizar a riqueza da diversidade cultural e dialectal. Descrevem-se o enquadramento teórico, os itinerários de adaptação metodológica e as fases de produção na sala de aula.

PALAVRAS-CHAVE: Rádio escolar, Podcast educativo, Pedagogia Freinet, Identidade, Coesão social, Animação sociocultural, Competência linguística.

1. Introducció i Justificació

En la societat hiperconnectada i digitalitzada del segle XXI, l'educació en el lleure i l'animació sociocultural s'enfronten al repte de trobar noves metodologies que fomenten la participació activa i l'esperit crític. El pòdcast s'ha revelat com una eina altament motivadora a les aules. "SOM D'ON

"SOM I COM SOM" naix d'aquesta premissa, convertint-se en un espai on l'alumnat esdevé protagonista del seu propi aprenentatge a través de la investigació, l'entrevista i el debat.

El projecte s'inspira directament en la pedagogia activa de Célestin Freinet, qui concebia la impremta escolar com una eina de llibertat d'expressió i comunicació intercentres. En traslladar aquest concepte a l'era de l'àudio digital, la ràdio esdevé una **"impremta sonora"** que permet l'alumnat projectar cap a l'exterior la seua veu, el seu territori i la seua variant lingüística genuïna.

2. Una Eina Flexible per a Totes les Etapes de la Vida (Itineraris i Enfocaments)

Un dels trets diferencials d'aquest projecte és la seua flexibilitat absoluta. "SOM D'ON SOM I COM SOM" no és una proposta tancada, sinó un model adaptable que s'estructura en cinc grans blocs de treball segons el nivell educatiu dels participants:

Nivell Educatiu	Enfocament del Contingut	Complexitat Tècnica / Recursos
Educació Primària	Lúdic i espontani: Jocs tradicionals, llegendes locals i l'escola d'abans i d'ara.	Enregistrament senzill per seccions. Ús d'efectes vocals i sintonies.
Educació Secundària (ESO)	Recerca i territori: Treball de camp, periodisme de carrer, toponímia i diversitat del barri.	Ús de programari multicapa (Audacity, GarageBand). Escriptura d'escaleta tècnica.
Batxillerat	Assaig sonor i esperit crític: Debat sociolingüístic, anàlisi de la identitat juvenil i l'era digital.	Producció exigent (estil documental sonor). Ús d'efectes, silencis i músiques ambientals.
Cicles Formatius (FP)	Professionalització: Simulació d'una agència de comunicació digital vinculada a l'entorn comarcal.	Entrevistes a professionals del sector. Treball de marca, cartelleria i màrqueting digital.
Formació d'Adults (FPA)	Cohesió i memòria: Històries de vida, integració intercultural i preparació per a proves oficials.	Gravació guiada per blocs. Enregistrament d'històries de vida i recuperació del patrimoni oral.

3. La Metodologia de Producció: El Tast de Tots els Oficis

Per tal de garantir un aprenentatge significatiu i cooperatiu, el projecte estableix que tot l'alumnat ha de passar per les quatre grans fases de la producció radiofònica real i experimentar els diferents rols (redacció, locució, control tècnic i difusió):

1. **Preproducció (La idea i el guió):** Pluja d'idees, selecció del tema i estructuració de l'escaleta tècnica o guió literari.
2. **Producció (La gravació):** Control de la respiració, vocalització i assaig previ. Gravació en un entorn silenciós que fomenti la concentració.
3. **Postproducció (L'edició):** Muntatge del programa, anivellament de veus i introducció de ràfegues, sintonies o falques.

4. **Difusió i Avaluació (Compartim el pòdcast):** Pujada a plataformes d'allotjament d'àudio digital (Spotify, iVoox) i autoavaluació a través de rúbriques compartides.

4. L'Impacte de la Ràdio Escolar com a Pràctica de Cohesió Social

La implementació d'aquest projecte ofereix beneficis transversals que encaixen de ple en el marc d'estudi de la pedagogia social i l'animació sociocultural:

- **Foment de l'Aprenentatge Basat en Projectes (ABP) i el Servei Comunitari:** El pòdcast es pot plantejar com un projecte d'aprenentatge-servei (APS) que retorne un benefici a la comunitat (per exemple, creant un repositori de memòria oral accessible per al poble).
- **Integració i diversitat intercultural:** Especialment a les aules de secundària i FPA, esdevé un espai on els diferents bagatges i orígens es retroben, facilitant que l'alumnat compartisca l'essència d'on ve.
- **Millora de l'oratòria i les competències toves (soft skills):** Desenvolupa l'empatia, el respecte pels torns de paraula, l'escolta activa i el treball cooperatiu, habilitats de gran importància en el teixit professional contemporani.

5. Annex: Recursos Pràctics per a l'Aula

Amb la voluntat d'oferir eines aplicables i transferibles a qualsevol context educatiu o d'intervenció sociocultural, es presenten a continuació dues plantilles de guió adaptades a realitats formatives molt diferents.

Model A: Guió per a Educació Primària

- **Temàtica:** "La màquina del temps dels jocs"
- **Enfocament:** Molt pautat, amb lletres clares i estructures senzilles. Fomenta el treball cooperatiu, l'expressió de les emocions i la connexió intergeneracional a través del joc tradicional.
- **Indicació tècnica:** Els efectes de so es poden realitzar de manera vocal pel mateix alumnat per a potenciar el vessant lúdic.

SOCI: SINTONIA D'INICI (*Música de dibuixos animats o xilòfon, molt alegre. Puja 3 segons i es queda fluixeta de fons*).

LOCUTOR/A 1 (*Veu alegre*): "Hola, hola! Sigueu benvinguts a *Som d'on som i com som*, el pòdcast dels xiquets i xiquetes de Primària de l'escola [Nom de l'escola]!"

LOCUTOR/A 2: "Hui viatjarem en el temps. Deixeu les tauletes i les consoles de banda, perquè hui parlarem dels jocs de carrer!"

SOCI: EFECTE DE SO (*Sona un xiulet de fons o algú crida: "A jugar!"*)

LOCUTOR/A 1: "Hui hem preguntat a les nostres famílies. Sabeu a què jugaven els nostres iaïos?"

LOCUTOR/A 3: "La meua iaia em va dir que jugava a la tella al carrer, i que no hi havia cotxes!"

LOCUTOR/A 4: "I el meu iaio jugava a les birles i a amagar-se. Jo he provat de jugar al pati amb els meus amics i és súper divertit!"

LOCUTOR/A 2: "Doncs a nosaltres també ens agrada jugar junts a córrer i compartir! Perquè jugar és com millor ens ho passem."

SOCI: MÚSICA DE SINTONIA (*Torna a pujar el volum de la música*).

LOCUTOR/A 1: "Gràcies per escoltar-nos. Al pròxim programa parlarem de les nostres mascotes. Adeu!"

SOCI: *La música puja i esvaeix lentament fins al silenci (fosa d'eixida/fade out).*

Model B: Guió per a la Formació de Persones Adultes (FPA)

- **Temàtica:** "La cuina que viatja: aromes i records de la nostra infantesa"
- **Enfocament:** Narratiu complet (text totalment escrit per a oferir seguretat a l'alumnat).
Treballa l'autoestima, la cohesió social, la integració intercultural i la correcció fonètica per a nivells consolidats de llengua (B2/C1/C2).

SOCI: SINTONIA D'INICI (*Música tradicional, càlida i acústica —per exemple, guitarra espanyola o acordió—. Entra forta 5 segons, després baixa i es manté com a fons*).

PRESENTADOR/A A: "Bon dia a totes les persones que ens escolteu. Benvingudes a *Som d'on som i com som*, el pòdcast fet per l'alumnat de l'escola d'adults. Hui obrirem les portes d'un lloc molt especial: la cuina dels nostres records."

PRESENTADOR/A B: "La cuina no és només menjar. Són les mans de les nostres mares i iaies, l'olor de llenya, de terra, i els diumenges en família. Hui farem un viatge gastronòmic a través de les nostres diferents terres d'origen."

SOCI: RÀFEGA MUSICAL CURTA (*Puja la música de sobte i esvaeix*).

VEU 1 (*Alumna de la comarca, de 68 anys*): "Jo recorde quan feia fred a la Plana i ma mare preparava l'olla de dejuni amb herba-sana. Eixa olor a ceba, creïlla i bledes em transporta immediatament a la meua infantesa a la vora de la llar de foc..."

VEU 2 (*Alumne d'origen estranger, de 32 anys*): "A ma casa, a milers de quilòmetres d'ací, l'olor dels diumenges era de cuscús de l'àvia, amb moltes espècies com el comí i la cúrcuma. Per a mi, cuinar-lo ací és una manera de sentir-me a prop dels meus."

PRESENTADOR/A A: "Diferents ingredients, diferents països, herències diverses, però un mateix sentiment: el caliu de la llar. I vosaltres, a què fa olor la vostra infantesa?"

SOCI: MÚSICA SINTONIA FINAL (*Puja el volum progressivament i esvaeix*).

PRESENTADOR/A B: "Moltes gràcies per acompanyar-nos en aquest viatge de sabors i memòria. Fins al pròxim programa!"

6. Conclusions i Reptes de Futur

"SOM D'ON SOM I COM SOM" és un projecte viu que demostra com les metodologies clàssiques de l'escola activa es poden reformular de manera engrescadora amb l'ús de la tecnologia contemporània. El repte de l'educació actual no és només ensenyar continguts, sinó dotar els nostres joves i adults d'una veu lliure, conscient, arrelada al seu territori i alhora oberta al món digital. Amb iniciatives d'agermanament escolar i correspondència intercentres com la que proposa la col·laboració amb el Festival TIRANT AVANT, el pòdcast es consolida com la crònica viva d'una educació lliure, inclusiva i transformadora.

Bibliografia i Referències d'Interés

- Freinet, C. (1974). *La impremta a l'escola*. Barcelona: Laia.
- Fenollosa i Ten, F. i ACTUEM Projectes Integrals. (2026). *Dossier didàctic del Projecte de Ràdio Escolar: "Som d'on som i com som"*. València.
- Festival Tirant Avant. #BonDiaAlumnatAudiovisual. Enllaç de consulta:
<https://www.youtube.com/@BonDiaAlumnatAudiovisual/playlists>

COMO CITAR ESTE ARTÍCULO: Fenollosa i Ten, F. (2026), La impremta sonora a l'escola activa del segle XXI: el pòdcast com a motor de cohesió, identitat i aprenentatge comunitari. En: <http://quadersanimacio.net> n° 44, Julio 2026; ISSN: 1698-4404